

товки майбутнього вчителя музики в умовах єдності класичних форм мислення з медіакультурою.

Список використаних джерел

1. Бино Э. Научите себя думать: самоучитель по развитию мышления / Эдвард де Бино / [пер. с англ. А. Курсакова]. – Минск: ООО «Попурри», 2005. – 288 с.
2. Бурого С. Б. Мелодия стиха (Мир. Человек. Язык. Поэзия): [монография] / Сергей Борисович Бурого / Собрание сочинений : [в 3-х т.]. – К.: Издательский дом Дмитрия Бурого, 2007. – Т. 2. – Мелодия стиха (Мир. Человек. Язык. Поэзия. – 432 с.
3. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / Павел Иванович Образцов. – С.-Пб.: Питер, 2004. – 268 с.
4. Подольська С. А. туралогія : [Навчальний посібник] / Єлизавета Анаїївна Подольська, Володимир Дмитрович Лихвар, Карина Андріївна Іванова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.
5. Рейзенкінд Т. Й. Дидактичні основи професійної підготовки вчителя музики в педуніверситеті: [монографія] / Тетяна Йосипівна Рейзенкінд. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. – 640 с.
6. Хилько М. Ф. Педагогика аудиовизуального творчества в социально-культурной сфере: Автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.05 / М. Ф. Хилько. - Московский государственный университет культуры и искусств. – М., 2007. – 46 с.

Саприкіна Л.В.
Криворізький державний
педагогічний університет

ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті розглянуто значення розвитку творчих здібностей студентів як найважливішої ланки формування освіченої, творчої особистості, її інтелектуально-духовного потенціалу; обґрунтовано значення педагогічних та психологічних аспектів розвитку творчих здібностей студентів як рушійної сили підвищення творчого потенціалу студентської молоді.

Ключові слова: творчість, творча особистість, розвиток творчих здібностей.

Анотация. В статье рассмотрено значение развития творческих способностей студентов как важнейшей звена формирования образованной, творческой личности, её интеллектуально-духовного потенциала; обосновано значение педагогических и психологических аспектов развития творческих способностей студентов как движущей силы повышения творческого потенциала студенческой молодежи.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, развитие творческих способностей.

Annotation. The article touches upon the importance of developing students' creativity as an essential part of forming an educated, creative personality, his/her intellectual potential; proves the importance of pedagogical and psychological aspects of developing the students' creativity as a driving force for improving the creative potential of students.

Key words: creative work, creative personality, development of creativity.

Постановка проблеми. Українське суспільство дедалі підвищує вимоги до професійної підготовки студентів, розвитку їх творчих здібностей і можливостей, оскільки від рівня розвитку творчих здібностей залежить можливість успішного засвоєння інформації та вирішення основних завдань навчально процесу. У зв'язку з цим значно актуалізується проблема недостатнього вивчення в теорії та практиці педагогічних та психологічних аспектів розвитку творчих здібностей студентів.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання педагогічної творчості вивчали Ю.Бабанський, В.Кан-Калик, А.Макарова, М.Ніканоров, І.Хар-

ламов; питання творчих педагогічних здібностей розглядали В.Юркевич, В.Розумовський; творчий стиль діяльності майбутнього вчителя теоретично обґрунтовано в роботах Л.Кондрашової; педагогічний аспект творчих якостей особистості визначили у своїх роботах Є.Антонович, В.Бутенко, І.Зязюн, Б.Ліхачов, О.Рудницька; психологічний аспект розвитку творчих здібностей особистості проаналізували Д.Богоявленська, Л.Виготський, В.Кузін, А.Маслоу, Я.Пономарьов, С.Рубінштейн, Б.Теплов.

Мета роботи полягає в розкритті сутності та особливостей розвитку та формування творчих здібностей студентів як рупійної сили підвищення творчого потенціалу особистості, а також вивченні та аналізу комплексу педагогічних та психологічних аспектів які забезпечують вирішення проблеми розвитку творчих здібностей студентів.

Отримані результати. Якісна зміна потреб та цінностей сучасного суспільства вимагає невідкладної модернізації основних напрямків освіти, пошуку нових пріоритетів, розробки та засвоєння адекватних педагогічних і психологічних підходів до забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Система освіти не завжди вирішує проблеми «розвитку творчого мислення з причини домінування в ній цінностей предметного змісту над цінностями особистісного та професійного росту» студентів [4, с.5]. Змістовна сторона навчальних занять повинна бути націлена на розвиток професійних та творчих здібностей студентів [4, с.10], оскільки сучасний рівень соціальних відносин передбачає разом з умінням діяти за певним зразком також пошук креативного підходу та застосування нестандартних рішень, які, в свою чергу, залежать від рівня розвитку творчих здібностей особистості.

«Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчості» [6, с.14]. Творча діяльність, яка активізує розвиток творчих здібностей особистості, забезпечує формування потреби в здобутті та накопиченні знань, розумінні їх значення. Край важливим є самостійне використання цих знань для постійного зростання особистості з урахуванням вимог сучасності. У зв'язку з цим, виникла потреба організації навчально-виховного процесу вищої школи таким чином, щоб професійне становлення студентів було насамперед націлене не тільки на засвоєння засад певних наук, але й на розвиток творчих здібностей студентів.

Творчі здібності, являючи собою складне психологічне утворення, характеризуються освітньою та психологічною детермінацією, залежать від окремих структур психіки, почуттів, розуму, волі та ін., розвиваються у процесі освоєння цінностей у сфері освіти, науки та культури. Творчі здібності особистості характеризують також її індивідуальні особливості, такі

як швидкість і міцність оволодіння певними способами та прийомами творчої активності, її глибину. Креативність мислення, на думку Д.Гілфорда, пов'язана з домінуванням чотирьох особливостей: оригінальності, незвичайності ідей, яскраво вираженого прагнення до інтелектуальної новизни; семантичної гнучкості, тобто здатності бачити об'єкт під новим кутом зору, виявляти його нове використання, розширювати функціональне застосування на практиці; образної адаптивної гнучкості, тобто здатності змінити сприйняття об'єкта в такий спосіб, щоб бачити його нові, приховані від спостереження сторони; семантичної спонтанної гнучкості, тобто здатності створювати різноманітні ідеї у незвичайній ситуації [2, с.97].

Формування творчих здібностей спеціаліста у вищому закладі освіти – це динамічний процес. Творчі здібності можуть бути розвинені лише в діяльності, яка потребує нестандартних рішень та дій, тобто творчій діяльності. Для розвитку творчих здібностей у процесі творчої діяльності необхідно:

- бачити далі безпосередньо даного та очевидного;
- відкинути стандартні методи розв'язання проблеми і шукати незвичайні та нові;
- схопити суть взаємозв'язків, які властиві проблемі;
- вміти «сипати» ідеями, незалежно від їх якості;
- запропонувати оригінальні, вдалі відповіді у специфічній ситуації;
- визначити деталі, необхідні для розвитку загальної концепції;
- виявити декілька можливих шляхів розв'язання проблеми і подумки вибрати найефективніший;
- розподілити події на «кроки» в оптимальній послідовності;
- передбачити наслідки;
- розгледіти проблему там, де здається, що «все вже розв'язано» [1, с.180].

У процесі підготовки студента розвиток його творчих здібностей проходить п'ять етапів:

1. На інтуїтивному рівні студенти виявляють сукупність «передпрофесійних» умінь. Приступаючи до вирішення професійної проблеми вони не усвідомлюють її навіть як задачу, а діють інтуїтивно, часто не вмючи пояснити, чому роблять щось саме так, а не інакше, і чого прагнуть досягти.

2. На репродуктивному рівні студенти, розв'язуючи професійну задачу, не виходять за межі суворо регламентованих інструкцій і правил, надають перевагу роботі за підказкою, існуючими шаблонами і стандартами.

3. Досягнення репродуктивно-творчого рівня означає, що студенти задовільно справляються з вирішенням типових проблем, однак у складних і неочікуваних ситуаціях вони орієнтуються важко.

4. Творчо-репродуктивний рівень передбачає, що студенти мають достатньо сформовану систему знань, умінь та навичок, які дають змогу в основному успішно виконувати професійні функції. У змінених ситуаціях вони, як правило, не шукають оригінальних способів розв'язання задач. На цьому рівні недостатньо розвинута здатність до прогнозування виробничих процесів.

5. Творчий рівень – найвищий у розвитку фахових умінь і навичок. Досягнувши його, студенти виявляють виражену професійну спрямованість особистості, добре розвинуті узагальнені професійні вміння, їм властивий пошук нових методик і прийомів роботи [7, с.267].

Проявляється творчий рівень розвитку здібностей у творчому мисленні, спрямованому на створення нових зразків матеріальної і духовної культури [7, с.498]. Саме тому студенти з високим рівнем розвитку творчих здібностей виявляють ініціативу під час вирішення творчих завдань, усвідомлюють значення своїх творчих здібностей у майбутній професійній діяльності, захищені у їх подальшому розвитку, задоволені своєю творчою діяльністю, відзначаються відсутністю емоційного напруження в роботі тощо.

Для більш ефективного розвитку творчих здібностей студентів необхідно визначити декілька основних підходів до розвитку творчих здібностей: діагностичний (встановлення рівня розвитку творчих здібностей студентів, їхньої готовності до творчої діяльності); орієнтаційно-прогностичний (визначення напрямків проміжних та кінцевих результатів розвитку здібностей студентів); конструктивно-проектувальний (конструювання змісту роботи за умов захоплюючого її характеру); організаційний (стимулювання активності учнів, співвіднесення завдань навчання з означеною метою); інформаційно-пояснювальний (діяльність наукового керівника дослідницькою роботою студентів); комунікативно-стимулюючий (встановлення доброзичливих відносин та залучення студентів особистим прикладом викладача до активної творчої діяльності); аналітико-оцінний (аналіз, перевірка запланованого з досягнутим, пошук шляхів підвищення продуктивності роботи); дослідницько-творчий (науковий підхід до психолого-педагогічних явищ, самореалізація, побудова програми особистого самовдосконалення викладачем) [5, с.26].

Для успішного розвитку творчих здібностей студента вкрай необхідним є «особистісний підхід до розвитку майбутнього спеціаліста, виявлення та формування його творчої індивідуальності, розвиток професійних поглядів, неповторної «технології» діяльності» [3, с.11]. Так, робота з формування творчої особистості студента може здійснюватись у багатьох напрямках. Передусім під час лекцій, практичних і лабораторних занять доцільно розв'язувати навчально-пізнавальні задачі, які сприяють проникненню в суть найважливіших питань майбутньої професійної діяльності. Важливим є спостереження й аналіз виробничих процесів чи їх етапів під час екскурсій, виробничої практики. Згодом студенти під керівництвом викладачів можуть здійснювати фрагменти майбутньої професійної діяльності, обговорювати їх на навчальних заняттях і впроваджувати в технічний процес виробництва. Неоціненне значення для формування творчої особистості майбутнього фахівця має залучення його до науково-дослідної роботи і вирішення наукових проблем з підвищення ефективності виробничих процесів. Щодо цього важливу роль відіграє тематика курсових та дипломних робіт, зорієнтована на подолання конкретних «вузьких» місць виробництва [7, с.267-268].

Таким чином, педагогічні аспекти ефективного розвитку творчих здібностей студентів передбачають: поетапне формування у студентів зацікавленого ставлення (інтересу, орієнтацій, потреб) до розвитку власних творчих здібностей; творчий розвиток у процесі сприймання, оцінки та інтерпретації цінностей; організацію творчого діалогу на матеріалі основних видів діяльності, в тому числі творчої; використання засобів стимулювання творчого натхнення, залучення студентів до творчого пошуку та підтримки їх творчої діяльності.

Висновки. Розглядаючи проблему педагогічних та психологічних аспектів розвитку творчих здібностей студентів як складного особистісного утворення, що дозволяє за сприятливих умов більш успішно оволодіти творчою діяльністю, ми з'ясували, що розвиток творчих здібностей повинен носити системний характер і на нього можуть впливати як окремі структури психіки, так і цілеспрямовані педагогічні дії.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Подальшого дослідження потребують теоретико-методичні основи ефективності розвитку творчих здібностей студентів, а також зміст, форми та методи, які підвищують ефективність процесу розвитку творчих здібностей студентів.

Список використаних джерел

1. Бернштейн М. Психология научного творчества / М. Бернштейн // Вопросы психологии. 1966. – № 3. – С. 180.
2. Дружинин В. Н. Психодиагностика общих способностей / Дружинин Владимир Николаевич - М.: Академия, 1996. – 224 с.
3. Кан-Калик В. А. Можно ли научиться творчеству? / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров // Народное образование. - 1989. - №11.
4. Кондрашова Л. В. Модульно-блочное структурирование учебного материала в подготовке учителя-профессионала / Лидия Валентиновна Кондрашова // Педагогика вищої та середньої школи: [збірник наукових праць]; [гол. ред. – проф. Буряк В.К.]. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – Вип.25. – 596 с.
5. Семенова А. В. Сущность профессиональной деятельности учителя по развитию творческих способностей старшеклассников / А. В. Семенова // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – Одеса, 2001. - №1. – С. 25–27.
6. Сисосва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя: [навч. посіб.] / С. О. Сисосва– К.: ІСДОУ, 1994. – 112 с.
7. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки: [посібник] / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – К.: Академидар, 2003. – 504 с.

Семенко Е.Г.

**Дніпропетровський національний
університет ім. О.Гончара**

ПЛЕНЕРНІ ЕТЮДИ В УМОВАХ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена питанням пленерного живопису, а саме виконанню коротко-строчкових етюдів як методичного підручтя для подальшої практики, зокрема написання довгострокових етюдів, картин.

Анотація. Статья посвящена вопросам пленерной живописи, а именно исполнению коротко-временных этюдов как методической базы для дальнейшей пленерной практики, в частности написания длительных по времени этюдов, картин.